NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 03690

DER ZEYGER

Sholem Aleichem

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

שלום־עליכם ביבליאָטעק

פאַר גרויס און קליין

דער זייגער

שלום־עליכם פאָלקס־פאַנד אויסגאַבע

ניו יאָרק, 1919

Copyright 1918 by Olga Rabinowitz (Sholom-Aleichem), New York

דער זייגער

דער זייגער האָט אויסגעשלאָגען דרייצעהן...

מיינט נישט, אז איך שפּאַס. איך דערצעהל אייך גאַנץ ערנסט אַ מעשה, וואָס האָט זיך פערלאָפען אין כתרילעווקע, ביי אונז אין שטוב טאַקי, און וואָס איך אַליין בין דערביי געוועזען.

מיר האָבען געהאַט אַ זייגער, אַ וואַנדזייגער, איין אַלטען־אַלטען ירושה־זייגער פון דעם זיידען נאָך, וואָס דער זיידע האָט איהם געהאַט פונ'ם עלטער־זיידען, עטליכע דורות כסדר, נאָך פון פאַר חמעלניצקי'ס צייטען. איין עבירה, כלעבען, וואָס אַ זייגער איז ניט קיין לעבעדיגע זאַך, אַ שטומע צונג און קאָן נישט רעדען: ער וואָלט דאָס געהאַט צו דערצעהלען און צו דער־צעהלען!... אין שטאָדט האָט אונזער זייגער געהאַט אַ שם פאַר'ן ערשטען זייגער, „רב נחום'ס זייגער". מענשען פלעגען קומען אָנ־שטעלען אויף איהם זייערע זייגערס, וואָרום זיין גאַנג איז געווען דער אמתע'ר, ריכטיגער גאַנג. איהר קאָנט פערשטעהן, אז אפילו רב לייביש חקרן, אַ איד אַ פילוסוף, וואָס איז געווען קלאָר אין „שקיעת־החמה" פון דער זון אַליין און איז געווען קלאָר אין דעם לוח אויף אויסוועניג, — האָט ער אַליין געזאָגט (איך האָב דאָס געהערט פון זיין מויל), אז אונזער זייגער איז... אפילו קענען זיין זייגערעל אַ גרויסע שמאַטע, נישט ווערטה קיין שמעק־טאַבעקע, נאָר וועדליג ס'איז פאַרהאַן זייגערס, איז אונזער זייגער אַ זייגער... און אז רב לייביש חקרן אַליין האָט געזאָגט, האָט מען

געמעגט שטעלען אויף זיינע רעד, וואָרום רב לייביש האָט זיך ניט געפוילט אַלע מיטוואָך פאַרנאַכט, בין מנחה למעריב, ארויסקלע־טערען פון אויבען אויף דער ווייבערשער שוהל, אָדער אויפ׳ן שפּיץ־בארג, וואָס נעבען אַלטען בית־המדרש, און גוט נאָכקוקען, חאַפּען די מינוט, ווען די זון זעצט זיך. אין איין האַנד האָט ער געהאַל־טען זיין זייגערעל, אין דער אַנדערער האַנד — דעם לוח, און בשעת די זון האָט זיך אַראָפּגעלאָזט אויף יענער זייט כתרילעווקע, האָט רב לייביש געמאַכט צו זיך אַליין: „געחאַפּט!“ אָפטליך פלעגט ער קומען צו אונז אויסגלייכען זיך מיט די זייגערס. אריינגעקומען צו אונז אָהן אַ גוטען אָבענד, האָט ער נאָר אַ קוק געטהאָן אויף אונזער וואַנדזייגער, אויף זיין זייגערעל און אויפ׳ן לוח, נאָכדעם ווידער אַ מאָל אויף אונזער וואַנדזייגער, אויף זיין זייגערעל און אויפ׳ן לוח, עטליכע מאָל — און נישטאָ מיך.

נאָר איין מאָל האָט זיך געטראָפען, אַז רב לייביש איז אריינ־געקומען צו אונז אויסגלייכען די זייגערס מיט׳ן לוח, האָט ער גע־מאַכט אַ גוואַלד:

— נ־חום! גיבער! וואו ביזט דו?

דער טאַטע, נישט טוידט נישט לעבעדיג, קומט צו לויפען.

— האַ, וואָס איז געשעהן, רב לייביש?

— רוצח, דו פרעגסט נאָך? — מאַכט צו איהם רב לייביש און טראָגט איהם אונטער זיין זייגערעל גלייך אונטער דער נאָז און טהוט איהם אַ ווייז אויף אונזער וואַנדזייגער און שרייט אויס מיט אַזאַ קול, ווי אַ מענש, וואָס מע האָט איהם אָנגעטראָטען סאַמע אויפ׳ן קראַנקען פינגער:

— נ־חום! וואָס שווייגסט דו? סטייטש, ער לויפט דאָך אויף אַנדערהאַלבען מינוט, אויף אַנ־דערהאַלבען מינוט! וואַרף איהם אַרויס!!! (דאָס לעצטע וואָרט קוועטשט ער שטאַרק, ווי פונ׳ם שמע־ישראל דעם „אחד“).

דעם טאַטען פערדריסט די מעשה. וואָס הייסט, מע הייסט איהם אַרויסוואַרפען דעם זייגער?!

— פון וואנען — זאגט ער — איז געדרונגען, רב לייביש, אז מיין זייגער ל ו י פ ט אויף אנדערהאלבען מינוט? טאמער וואלטען מיר געלערענט דעם אייגענעם פשט פארקעהרט, אז אייער זייגערל געהט א י י נ ג ע ה א ל ט ע ן אויף אנדערהאלבען מינוט? א קשיה אויף א מעשה?

רב לייביש טהוט א קוק אויפ'ן טאטען מיט אזעלכע אויגען, ווי אויף א מענשען, וואס האט נאר־וואס געזאגט, אז עס קאן געמאהלט זיין דריי טאג ראש־חדש, אדער אז ס'איז מעגליך, אז שבעה־עשר־בתמוז זאל פאלען אום ערב פסח, אדער כרומה אזעלכע משונה־ווילדע געדאנקען, וואס אז מע זאל נאר וועלען זיך צולאזען צום הארצען, קאן מען דעם שלאג בעקומען!... רב לייביש ענטפערט נישט דאס אנדערע ווארט. ער טהוט א טיעפען זיפץ, דרעהט זיך אוים אהן א זיי־געזונד, טהוט א זעץ מיט דער טהיר און — נישטא מיך! נאר עס מאכט נישט אוים; רב לייביש'ען קען די גאנצע שטאדט, אז ער איז זיך אזא איד, וואס איהם גע־פעלט נישט קיין זאך אויף דער וועלט. אויפ'ן בעסטען חזן וועט ער אייך זאגען, אז ער איז א קאטשאן, א שייט־האלץ, אויפ'ן קלינגסטען מענשען — אז ער איז א בהמה בצורת פערד, אויפ'ן שענסטען שדוך, אז ס'איז קרום, ווי א קאטשערע, און אויפ'ן גלייכסטען משל, אז עס קלעפט זיך, ווי איין ארבעס צום וואנד. אט אזא איד איז זיך געוועזן רב לייביש חקרן. נאר איך קעהר מיך אום צוריק צו אונזער זייגער. דאס איז שוין געוועזן, זאג איך אייך, איין מאל א זייגער! זיין קלינגען האט מען געהערט אין דער דריטער שטוב: באם!... באם!... באם!... אויף זיין קלינגען האט כמעט א האלבע שטאדט געלעבט: אפגערעכט חצות, אויפגעשטאנען צו סליחות, פרייטאג צו דער חלה, ערב שבת געבענשט ליכט, שבת־צו־נאכטס אנגעצונדען פייער, געזאלצען פלייש וכדומה נאך אזעלכע זאכען, וואס זענען שייך צו אידישקייט. הכלל, אונזער זייגער איז געוועזן א שטאדט־זייגער. ער האט נעבאך געדיענט זעהר, זעהר געטריי, ער האט זיך קיינמאל נישט

נעפרובט שטעלען אפילו אויף אַ מעת־לעת. ער האָט אויף זיין לע־בען נישט פערזוכט דעם טעם, וואָס הייסט אַ זייגערמאַכער. דער טאַטע איז אַליין געווען איבער איהם דער מייסטער. (ער האָט געהאַט אַ „ידיעה אינ׳ם שכל הזייגערמאַכעריי״). אַלע ערב פסח האָט ער איהם פאַוואָלינקע אראָפּגענומען פון דער וואַנד, דורכגע־ריינינגט די נעדערעם מיט אַ פלעדערוויש, ארויסגענומען פון אינ־ווענינ אַ פּאַק שפּינוועבס מיט גע׳ממית׳טע פליעגען, וואָס שפּינען האָבען אהינצו פערנאַרט, פערפלאָנטעט און אָפּגעריסען די קעפּ־לעך, מיט טוידטע טאַראַקאַנעס און נעסטלעך, וואָס האָבען אַליין פערבלאָנזעט אהין און געהאַט דאָרטען אַ מיתה משונה... אויס־גערייניגט און אויסגעפּוצט, האָט ער איהם אויפגעהאַנגען צוריק אויף דער וואַנד, און ער האָט געשיינט. דאָס הייסט, זיי האָבען ביידע געשיינט: דער זייגער האָט געשיינט דורך דעם, וואָס מע האָט איהם אויסגעצוואָגען און אויסגעפּוצט, און דער טאַטע האָט געשיינט, וואָס דער זייגער שיינט.

ויהי היום, האָט זיך געטראָפען אַ מעשה. דאָס איז געווען איינמאָל אין אַ שענעם, נישט קיין חמאַרנעם טאָג, מיר זענען אַלע געזעסען ביי׳ם טיש און געגעסען אָנבייסען. איטליכם מאָל, ווען דער זייגער האָט געשלאָגען, האָב איך ליעב געהאַט צו צעהלען, און דוקא אויף אַ קול:

— איינס... צוויי... דריי... זיעבען... עלף.. צוועלף... דרייצעהן... אוי, דרייצעהן!!

— דרייצעהן? — רופט זיך אָן דער טאַטע און צעלאַכט זיך. — ביזט אַ שענער בעל־חשבון, קיין עין הרע נים! האָסט אמאָל געהערט זייגער דרייצעהן?

— דרייצעהן, — זאָג איך — ווי איך בין אַ איד, אז דריי־צעהן!

— דרייצעהן פּעטש וועסט דו פון מיר חאַפּען! — מאַכט דער טאַטע צו מיר מיט כעס. — זאָלסט דאָס אַנדערע מאָל נישט אױ־

בער׳חזר׳ען אזא נארישקייט. נוי, א זייגער קאן נישט שלאָגען קיין דרייצעהן!

— ווייסט וואָס איך וועל דיר דערצעהלען, נחום? — מישט זיך אריין די מאַמע אין מיטען. — איך האָב מורא, אז דאָס קינד איז נערעכט. מיר דאַכט, אז איך האָב אויך איבערגעצעהלט דריי־צעהן!

— שוין! אט האָסט דו דיר די אנדערע טעג יום טוב! — מאַכט דער טאַטע, און עס ווייזט אויס, אז ער אליין פאַלט אויך אריין אין א שטיקעל ספק. נאָכ׳ן עסען געהט ער צו צום זייגער, שטעלט זיך אויף א בענקעל, טהוט א פּאָרקע אינוועניג עפּיס א רעדעל, און דער זייגער הויבט אָן צו קלינגען. מיר אלע זאָלבע־דריט צעהלען, שאָקלען־צו בשעת מעשה מיט׳ן קאָפּ נאָך יעדען קלונג: „איינס... צוויי... דריי... זיעבען... נייען... צוועלף... דריי־צעהן“...

— דרייצעהן?! — זאָגט דער טאַטע און קוקט אויף אונז ביידען מיט אזעלכע אויגען, ווי ביי א מענשען, וואָס זאָל דערהער־רען פלוצים, אז די וואַנד האָט בעקומען לשון און רעדט ווערטער. ער טהוט נאָך א מאָל א פּאָרקע דאָס רעדעל, און דער זייגער קלינגט ווידער א מאָל דרייצעהן! דער טאַטע קריכט אראָפּ פונ׳ם בענקעל מיט א זיפץ, בלאַס ווי די וואַנד, און בלייבט שטעהן אין מיטען שטוב, קוקט אויף דער סטעלי, קייעט די באָרד און רעדט צו זיך אליין:

— געשלאָגען דרייצעהן... וואָס הייסט דאָס?... וואָס זאָל דאָס בעדייטען?... ער זאָל זיין קאַלי, וואָלט ער זיך נעשטעלט... אלא וואָס דען? מוז איך לערנען דעם פשט און זאָגען: א שפּרי־זינקעלע?...

— דאַרפסט דו חקירה׳ן „א שפּריזינקעלע?“ — זאָגט איהם די מאַמע. — אמעהר, נעמט מען אראָפּ דעם זייגער און מע מאַכט איהם צו־רעכט. ביזט דאָך עפּיס א מייסטער!

— שאַ, אפשר ביזט דו אויך גערעכט? — ענטפערט איהר דער טאַטע און נעמט אראָפּ דעם זייגער און פּאָרעט זיך מיט איהם. ער שוויצט, האָרעוועט־אָפּ אַ גאַנצען טאָג און הענגט איהם אויף צוריק אויף זיין אָרט — דאַנקען גאָט, דער זייגער געהט ווי עס געהער צו זיין. און אַז עס קומט אַרום האַלבע נאַכט, שטעהען מיר שוין אַלע אַרום איהם און צעהלען אָפּ צוועלף. דער טאַטע קוועלט.

— האַ? קלינגט שוין ניט קיין דרייצעהן? אַז איך זאָג אַ „שפּריזינקעלע“ — ווייס איך וואָס איך זאָג!

— איך זאָג שוין לאַנג, אַז דו ביזט אַ בריה. — מאַכט צו איהם די מאַמע. — איך פאַרשטעה נאָר ניט איין זאַך: למאַי חריפּעט ער? ער פּלעגט, דאַכט מיר, קיינמאָל נישט חריפּען, ווי ער חריפּעט.

— עס ווייזט זיך דיר אויס! — זאָגט דער טאַטע און הערט זיך צו, ווי דער זייגער חריפּעט בשעת עס קומט צום קלינגען. ווי איין אַלטער מאַן, איידער ער בעדאַרף זיך אויסהוסטען, מאַכט ער „חיל־חיל־חיל־טררררר“... און ערשט נאָכדעם: „באָם!... באָם!... באָם!“... און אפילו דער „באָם“ אַליין איז שוין אויך נאָר נישט דער „באָם“, וואָס פריהער; דער פריהעריגער „באָם“ איז געווען אַ פרעהליכער „באָם“, אַ לעבעדיגער, און איצט האָט זיך אַריינגעגנב׳עט אין איהם עפּיס אַ מין אומעטיגקייט, אַ טרויעריגקייט, ווי אין דער שטימע פון איין אַלטען, אויסגעדיענטען חזן יום־כפּור צו נעילה... וואָס ווייטער ווערד דאָס חריפּען גרעסער און דאָס קלינגען שטילער און אומעטיגער, און דער טאַטע ווערד מרה־שחורה׳דיגער; מע זעהט, אַז עס קרענקט איהם, ער האָט דערפון שטילע יסורים, עס עקט זיך איהם דאָס חיות, און ער קאָן דערצו גאָר ניט העלפען. עס דאַכט זיך, אַז אָט־אָט וועט זיך דער זייגער גאָר אינגאַנצען אָנידערשטעלען. דער אומרוה הויבט־אָן צו מאַכען עפּיס מיאוסע תנועות, שיטערע גענג. ער הוידעט זיך אין אַ זייט, פערטשעפּעט זיך אַלע מאָל, ווי איין אַלטער מאַן,

וואָס סע שלעפּט זיך איהם נאָך א פּוס. מע זעהט, אז דער זייגער פּערקאַטשעט זיך אַנידערשטעלען אויף תּמיד, אויף אייביג! א גליק, וואָס דער טאַטע קוקט זיך אַרום בעצייטענס און פערשטעהט, אַז דער זייגער איז דאָ נעבאַך גאָט די נשמה שולדיג; שולדיג איז די וואָג — ווינציג וואָג! און ער טשעפּעט־צו צו דער וואָג דאָס אויבערשטע פונ׳ם שטויסעל (א משא פון א פּאָר פונט). דער זיי־גער געהט אוועק ווי א מזמור, און דער טאַטע ווערד פרעהליך, א נייער מענש!

נישט לאַנג געדויערט דאָס אָבער: דער זייגער הויבט ווידער אָן אונטערפוילען זיך, דער אומרוה הויבט ווידער אָן צו מאַכען משוגענע העויות: א הוידע אין איין זייט פּאַוואָלי, אין דער אַנ־דערער זייט גיך, מיט א קרעל — „קחי“. עס קרעלט ביי דער נשמה, עס שלאָגט צום האַרצען! א גאָטס רחמנות צו זעהן, ווי דער זייגער גוסס׳ט. און דער טאַטע, אויף איהם קוקענדיג, צאַנקט, געהט־אויס פאַר יסורים, ווערד אויס מענש.

ווי א גוטער דאָקטאָר א מומחה, וואָס איז זיך מפקיר פונ׳ם חולה וועגען, ווענדט־איין אַלע כוחות, טראַכט־צו וואו ס׳איז פאַר־האַן א מיטעל אויף דער וועלט, כדי צו ראַטעווען דעם קראַנקען, נישט לאָזען איהם שטאַרבען, אַזוי האָט זיך דער טאַטע גענומען ראַטעווען דעם אַלטען זייגער מיט אַלע מעגליכקייטען.

— ווינציג וואָג, ווינציג חיות! — זאָגט דער טאַטע און הענגט־אָן אויף דער וואָג אַלע מאָל נאָך און נאָך משא: פריהער איין אייזערנע סקאָווערדע, נאָכדעם א קופּערנע קוואַרט, שפּעטער א פרעסעל איין אייזערנס, א זעקעלע זאַמד, א פּאָר ציגעל, — דער זייגער ציהט דערפון אַלע מאָל פריש חיות און געהט, מיט צרות טאַקי, מיט אַנגסטען, נאַר ער געהט. ביז עס האָט זיך געטראָפען איינמאָל ביינאַכט א גרויסער אומגליק.

דאָס איז געווען אים ווינטער, פריטאָג־צו־נאַכטס. מיר האָ־בען אָפּגעגעסען די שבת׳דיגע וועטשערע, די געשמאַקע געפּע־

פערטע פיש מיט חריין, די הייסע יויך מיט לאָקשען, דעם פלוי־מענצימעס, און אָפּגעבענשט, ווי עס געהער צו זיין. די שבת'דיגע בענשליכט האָבען נאָך געצאַנקט. די דיענסט האָט דערלאַנגט פונ'ם אויווען פרישע, וואַרעמע, גוט אויסגעטריקענטע סעמעטש־קעס, און עס קומט אריין די מוהמע יענטע, א שוואַרצ'חנ'ווריג ווייבעל אָהן צייהן, וואָס דער מאַן האָט זי אוועקגעוואָרפען און אוועקגעלאָזט זיך קיין אַמעריקאַ שוין עטליכע יאָהר.

— גוט שבת! — זאָגט די מוהמע יענטע. — איך האָב גע־וואוסט, אַז ס'איז ביי אייך דאָ פרישע סעמעטשקעס; דער חסרון, וואָס ס'איז נישטאָ מיט וואָס צו קנאַקען, נישט מעהר זאָל מיין שלים־מזל לעבען, וויפיעל איך האָב צייהן אין מויל... ווי געפעלט דיר, מלכה, די היינטיגע פיש, וואָס ס'האָט זיך אָפּגעטהאָן ביי זיי? איך פרעג איהם, מנשה דעם פיליער, וואָס אַזאַ יקרות אויף אייך? שפּרינגט אונטער שרה־פּערעל די נגידית: „גיט מיר גי־כער, גיט מיר, וועגט מיר אָפּ אָט דאָס העכטעל!“ „וואָס אַזאַ היטץ אויף אייך, זאָג איך, גאָט איז מיט אייך, דער טייך ברענט ניט, און מנשה וועט צוריק די פיש נישט פיהרען; ביי די נגידים, זאָג איך, איז, אַפּנים, געלט וואַלוועל און שכל טהייער?“... געהט זי דאָך מסתמא און עפענט אויף מיר א מויל: „קבצנים, זאָגט זי, האָבען דאָ נישט וואָס צו טהון... איין אָרעמאַן, זאָגט זי, טאָר זיך נישט גלוסטען“... וואָס זאָגסט דו אויף אַזאַ הולטייקע? לאַנג איז זי געשטאַנען מיידעלווייז מיט איהר מאַמע אין מאַרק ביי'ם טישעל און פאַרקויפט סטיינגעלעך?... פונקט אַזוי ווי פעסיל־פּייסי־אברהם'ס נעמט זיך איבער מיט איהר טאָכטער, וואָס זי האָט חתונה געהאַט פאַר א גביר פון סטרישטש, זי גענומען ווי זי שטעהט און געהט... אידישע גליקען — מע זאָגט, זי ווערד פאַר־שוואַרצט, קיין עין הרע, אויף איהרע יאָהר און טעג, קאָן נישט הויזען מיט די קינדער... וואָס זשע, ס'איז גוט צו זיין א שטיפ־מאַמע? מע זאָל גאָר באַהיט ווערען! אָט נעמט חוה'לען — דאַכט זיך, וואָס האָט מען צו איהר? זאָלט איהר זעהן, וואָס זי האָט פון

שטיפקינדער! טאָג ווי נאַכט הערט מען קולות, מע שטעלט זיך פייגען, פיטש־פּאַטש, דריי שלייערס אַ גראַשען...

די ליכט הויבען אָן אויסגעהן. דער שאָטען אויף די ווענד קלעטערט, דראָפּעט זיך העכער און העכער. די סעמעטשקעס טריש־טשען, דער עולם שמועסט, דערצעהלט מעשיות, גלאַט אַזוי אין דער וועלט אריין, איינע צו דער אַנדערער געהער זיך ניט אָן. נאָר מעהר פון אַלע רעדט די מוהמע יענטע.

— שאַ! — רופט זיך אָן די מוהמע יענטע. — למאַי אָט האָט זיך נים לאַנג געטראָפען נאָך אַ שענערע מעשה? נים ווייט פון יאַמ־פּעלע, אַ ווערסט דריי, זענען גזלנים באַפאַלען אַ אידישע קרעטשמע, אויסגעקוילעט אַ גאַנצע שטוב מיט מענטשען, אַ פּיצעלע קינד אין וויעגעלע אויך געקוילעט. איבערגעלאָזט נור איין דיענסטמיידעל, וואָס איז געשלאָפען אין קעך אויפ׳ן אויווען; זי האָט דערהערט, מע שרייט, איז זי אַראָפּגעשפּרונגען, דאָס דיענסטמיידעל, פונ׳ם אויווען, זי טהוט אַ קוק דורך דער שפּאַרינע פון דער טהיר, זעהט זי, דאָס דיענסטמיידעל, עס ליגט אויף דער ערד דער בעל־הבית מיט דער בעל־הבית׳טע געקוילעטע, און בלוט אַ גאַנצער טייך. איז זי זיך מיישב, דאָס דיענסטמיידעל, און שפּרינגט ארויס דורך אַ פענס־טער, און לויפט אַוועק גלייך אין שטאָדט אריין מיט אַ גוואַלד: „אידישע קינדער, ראַטעוועט, גוואַלד, גוואַלד, גוואַלד!!!"...

פּלוצים, אַזוי ווי די מוהמע יענטע גוואַלדעוועט דאָ, הערען מיר: טררראַך — טאַררראַרראַך — באָם — באָם — דזין — דזין — באָם!... פּער־טיעפט אין דער מעשה, האָבען מיר נאָר געמיינט, אַז גזלנים זענען אָנגעפאַלען אויף אונזער שטוב און האָבען אויסגעשאָסען פון צעהן האַרמאַטען, אָדער ס׳איז איינגעפאַלען דער דאַך, אָדער ס׳איז ערד־ציטערניש, אָדער אַזוי עפּיס איין אומגליק איז געשעהן. מיר האָבען זיך נישט געקאָנט ריהרען פון די ערטער. אַ מינוט האָבען מיר גע־קוקט איינס אויף דאָס אַנדערע אָהן ווערטער, און אַלע מיט אַ מאָל האָבען מיר אָנגעהויבען צו שרייען: גוואַלד! גוואַלד! גוואַלד! —

פון גרויס איבערעס האפט מיך די מאמע ארום, קוועטשט מיך צו צום הארצען און שרייט:

— מיין קינד, מיר זאל זיין פאר דיר, וועה איז מיר!

— הא? וואס? וואס איז איהם? וואס איז געשעהן? — שרייט דער טאטע.

— גאר ניט, גאר נישט! שא! שא! — שרייט די מוהמע יענטע און מאכט מיט די הענד, און דאס דיענסטמיידעל לויפט אריין פון קיך א טוידטע.

— ווער שרייט דא? וואס איז? עס ברענט? וואו ברענט? וואו?

— ווער ברענט? וואס ברענט? ברענען זאלסט דו אויפ'ן פייער, דו מויד איינע, פארברענט און פאר'שרפ'עט זאלסט דו ווע־רען! — שרייט די מוהמע יענטע אויפ'ן דיענסטמיידעל. — אט איז זי אויך דא, טאמער איז קארג! נא דיר גאר סע ברענט! אין דער ערד אריין, צו אלדי שווארצע יאהר! האסט דו געהערט איין אנ־מיק! וואס שרייט איהר, וועלכע גוטע יאהר? וואס גוואלדעוועט איהר? טפו אויף מיינע שונאים'ס קעפ! מע האט זיך דאס אביסעל איבערגעשראקען, טאמער ווייסט איהר וואס? פאר א קלאפ! ניטא ווער ס'זאל לאכען! גאט איז מיט אייך, דאס איז דער זייגער, דער זייגער אראפגעפאלען, היינט ווייסט איהר שוין? מע האט אנגע־האנגען אויפ'ן זייגער פון כל מאמינים שהוא, דריי פוד משא, איז ער אראפגעפאלען. וואס איז דאס חדוש? להבדיל, א מענטש וואלט אויך ניט בעסער געוועזען! האסט דו געהערט אביסעל!...

ערשט דעמאלט קומען מיר צו זיך. אויפגעשטאנען איינציגווייז פונ'ם טיש, געהען מיר צו צום זייגער און בעטראכטען איהם, ווי ער ליגט נעבאך מיט'ן פנים אראפ, א דער'הרג'עטער, א צעבראכע־נער, א צעשאטענער, א סקאליטשעטער אויף אייביג!

— אוים זייגער! — מאכט דער טאטע, טוידט ווי די וואנד, אראפגעלאזט דעם קאפ, ווי בשעת מע געהט־צו צו א מת, צו א בר־

מינן. ער ברעכט די הענט, און טרערן שטעהען איהם אין די אוי־גען. איך קוק אויפ'ן טאטען, עס גלוסט זיך מיר וויינען.

— שא, זעה נאר, וואס דארף מען זיך אזוי אפעסען דאס הארץ? — זאגט די מאמע. — מסתמא אזוי באשערט, אנגעצייכענט מן השמים, אז היינט, אין דער דאזיגער מינוט, באדארף זיין דער סוף זייגער, ווי להבדיל א מענטש. גאט זאל ניט שטראפען פאר די רעד! א כפרה, ניט אים שבת דערמאנענדיג, פאר מיר, פאר דיר, פאר אונזערע קינדער, פאר אלע אונזערע ליעבע און געטרייע, און פאר כל ישראל, אמן סלה...

* * *

א גאנצע נאכט נאכדעם האבען זיך מיר געפלאנטעט זייגערס. עס האט זיך מיר פארגעשטעלט: אונזער אלטער זייגער ליגט אויף דער ערד, אנגעטהאן אין ווייסע תכריכים. עס חאט זיך מיר פאר־געשטעלט, אז דער זייגער לעבט, נאר אויפ'ן ארט פונ'ם אומרוה ווארפט זיך חין און צוריק א לאנגע צונג, א צונג פון א מענשען, און דער זייגער קלינגט ניט, נאר ער קרעכצט, און איטליכער קרעכץ נעמט ביי מיר צו א שטיק געזונד... און אויפ'ן ציפערבלאט, דארט וואו איך בין געוואהנט צו זעהן תמיד דעם 12, דערזעה איך מיט א מאל א ציפער 13, טאקי דרייצעהן — איבר מענט מיר גלויבען אויף נאמנות!...

מ. גורעוויטש פערלאג.

ל. עלבע: די אידישע שפּראך. א לעהר בוך פאר אנפאנגער,
ספּעציעל צוגעפּאסט פאר אמעריקאנער קינדער — 45ס.

דוד פּינסקי: נייע ערצעהלונגען — — — — — — — 20 "
געבונדען 40 "

דוד פּינסקי: דער אייביגער איד (איין אקטער) — — 20 "
געבונדען 40 "

דוד פּינסקי: דער שטומער משיח — — — — — — — 30 "
געבונדען 50 "

יוסף יפה: ליעדער, מיט א פּארעדע פון דוד פּינסקי — 35 "
געבונדען 60 "

ל. עלבע (ליבע דער רוימער): בארתי דער מלמד.
הומאריסטישע זאמלונג — — — — — — — 30 "
געבונדען 60 "

ב. קאוונער (י. אדלער): הומאריסטישע ערצעהלונגען — 50 "
געבונדען 80 "

הויפּט פערקויף פון פאלגענדע ביכער:

פרייהייטס ליעדער — — — — — — — — — — — 35 "
געבונדען 60 "

ב. לאפּין: אומעטיגע וועגען (ליעדער) — — — — — — 25 "
וועלט־איין וועלט־אויס (ליטעראַרישער זאמעלבוך) — — 80 "
געבונדען 1.00

צו בעקומען אין אלע גרעסערע בוך סטארס אדער ביים פערלעגער:

M. GUREWITCH

202 East Broadway New York, N. Y.

שלום־עליכם ביבליאָטעק פאַר גרויס און קליין

שלום־עליכם פאָלקס־פאָנד אויסגאַבע

א בילינע אויסגאַבע פון שלום־עליכם׳ס מעשיות און מאָנאָלאָגען פאַר גרויסע און פאַר קליינע, אויף צו לייענען אין אַלע אידישע הייזער, וואו מע רעדט און מע פערשטעהט אידיש, אויף פאַרצולייענען פאַר איין עולם אין עפענטליכע פלעצער און אויף געבען צו לייענען אידישע קינדער, וועלכע לערנען און פערשטעהען אידיש.

ביז אהער ערשיענען:

		סענט
1.	נחת פון קינדער און בערעל־אייזיק.	10
2.	ווען איך בין רויטשילד און אויסגעטרייסעלט.	10
3.	מתושלח.	10
4.	שוין איין מאָל א סוכה!	10
5.	די פאָהן.	10
6.	דאָס מעסערעל.	10
7.	חנוכה־געלד	10
8.	פערבענקט אהיים.	10
9.	ראַבטשיק.	10
10.	ביי׳ם קעניג אחשורוש.	10
11.	א פערשטערטער פסח.	10
12.	די גאָלדשפינערס.	10
13.	דער זייגער.	10
14.	ל״ג בעומר.	10
15.	דאָס דריידעל.	10

אין גיכען וועלען ערשיינען:

16.	א וואָרט פאַר א וואָרט.	10
17.	איינער פון טויזענד.	10
18.	דריי לוחות און איבער א היטעל.	10
19.	צער בעלי חיים און אסתר.	10
20.	גרינס אויף שבועות.	10

הויפּטפּערקויף אין בוכהאנדלונג פון מ. גורעוויטש:

M. Gurewitch, 202 East Broadway, New York